

تاریخ وادبیات

حامد

ملك وملتہ نافع ، تاریخ ، ادبیات ، فنون ، اقتصادیات وشئون سائرہ متعلق مباحث مفیدہی حاوی مجموعہ شہریہ در

جامع فاتحہ بو ایلاک جمعہ موجد ایدم
زیر وبالا ایلوردی حمد رب العالمین
منبرایتدی حمدایله عبدالحمید اسمعین
اولدی محراب کزین الحمدللہ قرین
بونده در شمدی وکیلی حضرت پیغمبرک
بونده در بی شہہ روحانیت روح الامین
شرع ایله اولدی خلیفہ [۱] بیعت وتبریک ایله
واجب اولدی شاعرانہ ضبط تاریخ کزین
مستدام اولسون خلیفہ شادکام اولسون وطن
باقی اولدقہ (امیری) دور افلاک وزمین
چار یارک عشقنہ دوشدی بو تاریخ گھر
حضرت عبدالحمید اولدی امیر المؤمنین

سنه ۱۳۴۱

[۱] « شرع ایله خلیفہ » « مشروع خلیفہ »

سنه ۱۳۴۱

سنه ۱۳۴۱

فضائل عالیہ مزین وکالات جلیہ ایله معنون اولان
خلیفہ اصاح وارشد ذی شان سوکیلی عبدالحمید بن
عبدالعزیز خان اقدمز حضرتلرینک سایہ بخشای مسند
جلیل خلافت اوله رق آلا و مراسم عظاما ایله
فاتح جامع شریفنہ عزیمت هایون بیوروب ایلاک جمعہ
خطبہ سنک نام جلیل خلافتناہیلرینہ قرائتی متضمن من
غیرحد انشاد اولان تاریخ عبودیت قرین « تاریخ وادبیات »
مجموعہ سنہ درج ایله ترین ستون مفخرت اولندی .

مجد عال العال ایله تعظیم بی امثال ایله
بر عمر خصلت بو کون اولدی امام المسلمین
شاد اولای اقبال آتی فخرایت ای دور جدید
اولدیکز ابن العزیزک مقدمیلہ کا مبین
مفخر نور خلافت افتخار کائنات
آفتاب معدلت آرایش محراب دین
عون وامداد جناب خالق ذوالعرش ایله
عودت ایله بعدزین آشایش روی زمین

ادرئندہ سلیمیه جامع شریفی [۱]

ما بعد

ادرئندہ متکای غزواجلال اولدیفی انشاده اشاق برگون
راعی پاشا حین ریاستندہ صدر اعظم مجموعہ زاده حسین
پاشا حضرتلرینک مجلس سعادت اتمالریله مستعد اولوب
رجال دولدن دخی بر قاج ذات ستوده خصم الار اول

الحق استانبول طرفاسندن بری بن بو جامعده
برقصور بولدم دیو ادعا ایتدکده نه در دیو سوال ایدرلر
جوابنده ایدر بو جامع شریف محرومہ اسلام بولده اولوب
شمیہ ادرئندہ اولدیفیدر دیش. برروایتده سلطان مصطفی

[۱] اوچنچی نسخہ کتایک مقدمہ سندہ ذکر مرور ایلدیکی اوزره جنتمکان سلطان محمود خان اول عصری فضلاسندن
روم ایلی ایالتی دفتر کتخداسی دایه زاده مصطفی افندیکنک تألیف قیمتداریدر .

او قابلیجه نك صویندن ده بعض لطیف نوع بویا میدانه کتیر مشلردر . بو بویالر او قدر خالص و او قدر لطیفدر که باقلقه کوز طوماز . اوزرندن بیک سنه کچسه هیچ بر بویا ذره قدر رنگنی آماز . اناطولی نك بعض طرفنده بر «ضرب مثل» وارددر . بر آدم الذدن کله چکی مشکل برایشه تشبث ایدرسه «هر رنگی بویادی د فستی رنگی قالدی» دیرلر . بن بوندن ۳۶ سنه اول قیر شهری محاسبه جیلککنده بولندیغم ائشاده ، بر خالی صاحبنه بو ضرب مثلدن کنایه ولطفه اوله رق سزک قادیلریکزر فستی رنگی ده بویایه . بیلیرلرمی دیدم . او آدم بو ضرب مثله واقف اولمادیغندن اودت بویالر دیدی . واستفسارمی جدی ظنیه بش اون دقیقه صوکره بش اون رنگ فستی رنگیله بویانش ایپاکلر نمونه لری کتیردی . افندم شو آچیق فستقیدر . شو قیو بو فستقیدر . شو فستی به مائلجهدر . کی تعریفلرله ارانه ایتدی . حیرتده قالم . ایشه آغوش علویتده بر چوق اعظم پرورده ایدن شو قطعه مبارکه اوله خاملریتشدر مشدر که صنعت ، معرفت ، صافیت ، جدیت اعتباریله ده بر چوق از ککلردن بیه ممتاز اولدقیرینه شهیه یوقدر . بز نمونه اوله رق قیرشهرینی ارانه ایدیوروز یاساثر بلدان و ممالک کمزده بویه دکلیدر ؟

اسلافده کچن فضلائی نسوانمزه کلنجه روم ایلی که عموماً قنچی عالم اسلامه تورک عثمانیلرک یادکار قیمتداریدر . او حوایده دخی نه فاضلر نه عالملر نه مؤلفلر نه مصوفلر ظهوره کلدی .

بوندن اوتوز سنه قدر اول روم ایلنده یانیه واشقودره ولایتلری امورمالیه مفتشلککنده بولندیغم صرده ده بر مخته بر خیلی تدقیقات اجرا ایشدم . بویاکی ولایتده ظهور ایدن ادب و شعرانک تراجم احوالریله بعض اشعار و آثارلری ضبط ایتک صورتیه (اشقودره ولایتی عثمانلی شاعرلری) و (یانیه ولایتی عثمانلی شاعرلری) نامریله هربری بش آلتی یوز صحیفه دن متجاوز ایکی اثر میدانه کتیردم و او صرده تسالیا قطعه سی استرداد اوله رق اورایده غزلیتم امر اولمقله (تسالیا عثمانلی شاعرلری) نامیه یه بش آلتی یوز صحیفه دن متجاوز اولمق اوزره او چنچی بر اثر میدانه

قرب روم ایلی ، اناطولی ، غربستانده بولندیغم مأموریتلرک بوش زمانلری صرف ایدرک میدانه چیقاردیغم احوال و آثار نادره اسلافدر . نه یایم بوندن طولای هر نه قدر کوهلر کرانه های توجه عالیلری احراز ایله جیب اقتدارمی لبریز نقود مفتخرت ایدم منسم بیه یاریم عصرک مسلك چا کرانه مدن بوسن و سالدن صکره نکول ایدوب خزان آرای عالیلرینه عرض اقتدار و اتباع ایدم .

ایشته یه نمونه اوله رق بکنمیبو حیرت ایدم جککزر بولده سزه رغماً ز مقاله یازیورم . باقلم استهزا صورتیه بیان ایتکده اولدیگزر بو «مونوپول» نه بیوزده جافسکزر .

تورک قادیلری

مشاهیر نسوان ترکیه نك ترجمه خانی یازمق عثمانلی ادیبلرینه الزم بر وظیفهدر . تورک و عثمانلی قادیلرنده اوله فاضلرله ، ادیبلرله ، ولیلر ، خطاطلر ظهور ایتشدر که هربری عالم اسلام ایچون باعث فخر فراواندر . احوال تاریخیه دن صرف نظر بو کونکی کونده کی مادیات جهته کلیرسه ک ، صنعت ، معرفت خصوصنده اک همکار اک غیورمنینه قادیلردر .

مثلاً : منسوجات ملیه صرک نفیس خالیلری اوتادنبیری قیرشهری قصبه سنده طوقنور .

بو خالیلرک اولایوکنی ایپاک یانلر و ایپاکلری رنگا رنگ بویالر ایله تلون ایدنلر و اوندن صکره دستکاهلر باشه کچوب اونفیس خالیلری نسج و اعمال ایدنلر عموماً اسلام قادیلردر .

اک مشهور بر مصور اک رفیق بر کاغد اوسحتنده نه قدر صنعتلی : رسم یاپارسه یاسین . قیر شهرنده بر قادین بولمز که ایپکدن بر سجاده و یاخود یوگدن بر خالی اوزرنده اونک عیننی نسج ایتماش اولسون .

قیر شهرینک اطرافنده بر اوت و یاخود بر آغاچ یاپراغی بولمز که قیرشهری قادیلری آندن بر بویا ایجاد ایتسون . دها غریبی شودر که قیرشهری قصبه سی دروننده صوی غایت نافع «رما» نامیه بر قابلیجه وارددر . قیرشهری قادیلری

و کتیردم [۱]. و بو اوج اژدن باشقه دفتر خاطر ائمه بر چوق تاریخی و شرفلی و ثنائی قید ایلدم . ایشته بونلردن ده صالحات امتدن تیرانی خدیجه خانمی بو محله قیدایدیورم .

صالحات امتدن خدیجه خانم

معلومدرکه آرموودلق قطعه سنده الباصان و تیران کبی بعض شهر لر عثمانلی ترکاری طرفندن بنا وانشا اولمشدر . مشارالها خدیجه خنم آرموودلقده تیران قصبه سنده بوندن ایکی عصر مقدم ۱۱۴۹ حدودنده دنیایه کمشدر . تیران قصبه سی حوالیسی اهاالینک بک معتقدده بی اولدیغندن « درویش خدیجه » نامیله شهرت بولمشدی . مناقب و مائری آلآن تیرانجه مشهوردر . اجدادی خراساندن کن و کنیدی او حوالیجه الحاله هذه « شیخ الاسلام » لقبیله معروف اولان و شهرت فاضلانه و مرشدانه سی یادکار بر اقان مرشد محقق شیخ عبدالسلام [۲] حضرت تلیسینه یتشدرک مشارالیه دن کسب عرفان و کمالات ایتمش اولدینی کبی تیرانک مشایخ و فضلا سندن معاضری بولان قبادزاده شیخ رجب تیرانی و مشایخ قادریه دن شیخ حسن خادم تیرانی و فیخر المحدثات درویش حوای تیرانی و تیران جوارنده « ملیت » قریه سنده دفین خاک غفران اولان قونیله شیخ و جری حضراتی کبی افاضل امتله صحبت ایلمشدر . کثرت عبادات و طاعات و ریاضیات ایله بر درجه یه وصل

[۱] بک آرزو ایدردم که قوصوه و مناسبت و لایتلرینه ده کوندرسه لر چونکه بواکی ولایت شعرا و فضلا سی حقیقه دها ایکی جلد کتابک یادکار مات اوله رق میدان کله جکی شه به سز ایدی . فقط یننه تعیین ایتدیلر کیتدم . لکن براق سنه صکره خیرم اولقیزین یننه یننه تعیین ایتشلر . بودفه بالجوریه کیتدم اولجه یوز سنه و صوکرده الهی سندن زیاده عثمانلی تورکری ینده بولان ینن قطعه سنده کی تورک مؤلف و شاعر لینه دائرده یننه بش آلتی یوز صیغه لک بر اثر یازدم . بن کیتزدن اول ذات عالیلرینک تعز متصرفانده بولنش اولدیغکنزی تفصیلاتیله اوکرندم . لطفاً سرکده بر اثر کنز وار ایسه کوستریکنز . نجبا نسل آتی خوشلاتیور ظن باطلیله می یازمادیکنز ؟ . . .

[۲] شیخ عبدالسلام حضرت تلیسینک مخاصی « مجرم » و مخدوم عالیلری شیخ عثمان افندینک « مذنب » در ترجمه احوال و آثارلری (اشقودره ولایت عثمانلی شاعرلری) عنوانلی اثر مزده موجوددر .

اولمش ایدی که معانی خزائن علوم حقیقت کنیدینه مکشوف بولنیوردی . جناب خدیجه نک اکسیر نظر توجهینه مظهر اولوب مشارالیه دن صکره بک چوق یاشایان تیران علماسندن قشار [۱] مصطفی افندی زاده حاجی عمر سوزی افندی یه واصل اولان بعض معمریندن متسلسلاً مسموعمز اولمشدر . حاجی عمر سوزی افندی دیر ش که « جناب درویش خدیجه بکا قرآن عظیم الشاندن بعض آیات کریمه او قوتدیرر و کنیدی معنا ویرایدی . اولقدر درست و دقیق معنار ویریدی که حیرت انجمنده قالیردم و تقاضای تشریفیه مراجعت ایتدکجه بالجمله کلمات حقایق غایبی تمامیله موافق بولوردم . جناب خدیجه کوندوز صائم و کیجه لری قائم اوله رق احیای لیل و نهار ایلردی . اونک محبة الله و جودنی ارمشدی . اژدر نفسی سیوف وحدت عشق الله اولدورمشدی . فی الحقیقه بوروایتلری صوکرده درویش خدیجه حضرت تلیسینک المکن حاجی عمر سوزی افندینک یازمش اولدینی بر مرثیه ایله موافق بولام . ایشته مرثیه نک بوباده کی ایکی بیت :

مدام پوته پرسوز عشق باریده

وجودی سیمن ارمشدی قال اولونجو به تا

رؤس اژدر نفسی سیوف وحدت ایله

کسوب حصار وجودنده قالمادی اعدا

کیجه لری نمازدن فارغ اولدق قمر و نجومه باقارشو فضای نامتاهیده کی عظمی چشم بصیرتله سوزدکجه « ربنا ما خلقت هذا باطلا . . . » آیات کریمه سی او قویارق آغلاردی .

عمر سوزی افندینک

جناب قادر حی وابد صانیغه

باقاردی دیده عبرتله بامداد و مناس

یتقی بوکا اشارتدر . طاعات و عبادات سجاده سی و سستندن قالمعاق ایسته مزیدی . سجده عبادات عادما کنیدینه بر کوشه جنت کبی کورونوردی . سجاده اوزرنده مشغول قیام و قعود عبادات اولمسی عمر سوزی افندی شو بیت الله کوزلجه تعریف و تصویر ایلور :

[۱] قشار تیران قصبه سنده ایکی ساعت مسافده بر قریه اولوب قریه مذکورده دن تیرانه کلارک توطن ایتمش اولدینی جهتله بویه جه معروف اولمشدر .